

DOI: <https://doi.org/10.15407/ingedu2020.53.261>
УДК 339.92(477.8)-043.86«1918/1939»
JEL: N54, N74, O14

Горін Н.О., кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу економічної історії
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9110-9129>
e-mail: nazzar@ukr.net

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД¹

У статті охарактеризовано основні форми та канали міжнародних економічних зв'язків західноукраїнських земель під час перебування у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини у міжвоєнний період. Розкрито роль урядової політики в залученні іноземних інвестицій для розвитку господарства західноукраїнського регіону. Проаналізовано особливості включення господарства Західної України до загальнопольської економічної системи. Виокремлено політичні підходи до вирішення питання розвитку території т. зв. «східних кресів». Відзначено, що уряд виступив не так за економічний розвиток України загалом, як за зміцнення там економічних позицій польських ділових кіл через систему державних позик і капіталовкладень, а також залучення іноземних інвестицій в галузі, які становили стратегічний інтерес для центральної влади. Виокремлені галузі, в які найбільше надходив іноземний капітал, зокрема такі: залізничне будівництво, хімічна, машинобудівна, нафтовидобувна і нафтопереробна, електроенергетична, лісопильна, деревообробна та озокеритна промисловість, банківська справа та оптова торгівля. Прослідковано зміну ролі австрійського, німецького, польського, американського, французького, бельгійського та англійського капіталу в розвитку окремих галузей господарства. Аргументовано, що слабкість конкурентного середовища та інституційних механізмів капіталізації активів, урядове заступництво щодо великих підприємств обумовили зародження та форсова-

¹ Публікацію підготовлено за результатами виконання НДР «Еволюція зовнішньоекономічних зв'язків України (друга половина XVII – початок XXI ст.)» (№ держреєстрації 0116U004418).

ний розвиток монополістичних тенденцій в економіці краю. Проаналізовані основні вектори зовнішньоторговельних зв'язків західноукраїнських земель та визначені причини й напрями трудової міграції українців в міжвоєнний період.

Ключові слова: міжнародні економічні зв'язки, економічний розвиток, іноземний капітал, акціонерні товариства, зовнішня торгівля, міграція трудових ресурсів, Східна Галичина, Північна Буковина, Закарпаття.

Gorin N.

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS OF WESTERN UKRAINE BETWEEN THE WARS

The article describes the primary forms and channels of international economic relations of the Western Ukrainian lands during their being as a part of Poland, Romania, and Czechoslovakia between the wars. The role of government policy in attracting foreign investment in the development of the economy of the western region is described. The peculiarities of the inclusion of the economy of Western Ukraine in the Polish economic system are analyzed. Political approaches to solving the issue of development of the territory of the «kresy wschodnie» are singled out. It was noted that the government was not so much in favour of Ukraine's economic development in general as in strengthening the economic position of Polish business circles through the system of government loans and investments, as well as attracting foreign investment in the industry, which was of strategic interest to the central government. The industries with the largest inflow of foreign capital are generalized, in particular the following: railway construction, chemical, machine building, oil and oil refining, electric power, lumber, woodworking and ozokerite industry, banking and wholesale trade. Characterized the role of Austrian, German, Polish, American, French, Belgian, and English capital in the development of certain sectors of the economy. It is shown that the weakness of the competitive environment and institutional mechanisms for capitalization of assets, government patronage of large enterprises led to the emergence and forced the development of monopolistic trends in the economy of the region. The main vectors of foreign trade relations of the western Ukrainian lands are analyzed and the reasons and directions of labour migration of Ukrainians in the interwar period are singled out.

Keywords: international economic relations, economic development, foreign capital, joint-stock companies, labour migration, Eastern Galicia, Northern Bukovyna, Transcarpathia.

Важливою передумовою успішного та конкурентного розвитку національного господарства є включення його підприємств, як державних, так і приватних, в існуючі міжнародні ланцюги доданої вартості. За умови наявності достатніх фінансових та виробничих ресурсів, а також організаційних та ділових якостей вітчизняних підприємств, можна самому ініціювати створення високотехнологічного виробництва, залучаючи до цього процесу міжнародних постачальників. Проте цей процес досить складний та довготривалий, особливо якщо немає попереднього досвіду ефективної міжнародної співпраці. Завоювання своєї частини ринку, особливо в глобальному висококонкурентному економічному середовищі, потребує чіткого розуміння ринкових запитів, врахування податкових та митних стимулів і бар'єрів, вибудовування співпраці з закордонними постачальниками та ефективної маркетингової стратегії.

Для того, аби краще зрозуміти теперішнє місце національного господарства в глобальному економічному просторі, доречним є дослідження попередньої траєкторії включення господарства України загалом та окремих її регіонів в систему міжнародних економічних зв'язків, з'ясування особливостей та перешкод доєднання українських підприємств до глобальних ланцюгів доданої вартості, характеристика чинників конкурентоспроможності національної продукції та детермінант формування структури вітчизняного експорту. Континуїтет політичних, економічних, соціальних та правових інститутів, а також локальних ментальних особливостей ведення бізнесу потребує ретельного історико-економічного аналізу, адже вони визначали особливості національного господарського середовища, характер та вектори ділових контактів з іноземними партнерами. Включеність у систему міжнародних економічних відносин є передумовою успішного розвитку країни, зростання її добробуту, зміцнення її обороноздатності.

Ступінь розроблення проблеми в науковій літературі та аналіз останніх публікацій. Питання включення українського господарства в міжнародний господарський простір через відповідні форми, канали та зв'язки є проблемою досліджень ряду сучасних економістів та істориків, зокрема Б. Лановика, О. Пилипенка, А. Філіпенка, В. Новицького, А. Голікова, І. Гуржія, І. Довжука, О. Реєнта, І. Жиленкової, О. Шляхова, О. Беренди та ін. Разом з тим, не менш важливим є дослідження розвитку міжна-

родних економічних зв'язків окремих земель. Так, деякі питання соціально-економічного розвитку Західної України, зокрема особливості грошового обігу, курсу валют, цін на землю, питання розвитку місцевого підприємництва, його структури, національної та релігійної приналежності, висвітлені в працях таких дослідників, як В. Клапчук, Г. Ковальчак, Л. Алексієвець, Л. Олесевич, І. Коропецький, В. Саганюк, Й. Шимонович, О. Дудяк, Р. Масик, Ю. Сливка. Окремі науковці, зокрема З. Струк, Г. Голуб, Л. Драгомирецька, М. Шульський, О. Вербова, О. Пасіцька, О. Лотоцька, Ю. Лузан, М. Вербовий, В. Чайковський, В. Марочко, Ф. Коваль зібрали та систематизували численні відомості щодо особливостей розвитку на західноукраїнських землях кредитних, кооперативних та страхових організацій, які в міжвоєнний період стали провідниками інтересів українського населення в національній, господарській, суспільно-політичній та культурно-освітній сферах. Саме завдяки активному поширенню кооперативного руху у Східній Галичині вдалось уберегти українців від денаціоналізації, цілковитої зневіри та розчарування, утвердити суспільно-економічний та політичний світогляд українців. Про господарський розвиток Західної України в контексті її перебування у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії в міжвоєнний період черпаємо інформацію із праць українських та закордонних дослідників, зокрема К. Коберського, В. Терещенка, Л. Зашкільняка, Я. Грицака, І. Кватири, Х. Желінського, Н. Девіса, Б. Вінярського, В. Шайнохи, Я. Хмури, З. Ляндау, Ю. Томашевського, М. Дроздовського, А. Єжерського, Й. Калінського, Д. Стеєра, Я. Шпунара, А. Володарчика та інших. Разом з тим малодослідженим залишається питання розвитку міжнародних економічних відносин краю в міжвоєнний період, що і стало передумовою для проведення даного дослідження.

Мета статті – прослідкувати характер, форми, канали та напрями міжнародних економічних зв'язків господарства західноукраїнських земель у міжвоєнний період; з'ясувати вплив іноземного капіталу на розвиток економіки Східної Галичини, Північної Буковини, Закарпаття та включення її у міжнародні товарно-грошові потоки.

Виклад основного змісту дослідження. Воєнні баталії Першої світової війни, що розвернулись також і на західноукраїнських теренах, завдали господарству краю непоправної шкоди: були знищені нафтові, газові, озокеритні, вугільні та соляні шах-

ти; пошкоджені нафто- та газопроводи; зруйновані або виведені з ладу переробні заводи; розбомблені залізничні та автошляхи, мости та шляхопроводи, що мали важливе значення для логістичної системи Західної України [4]. Сильно постраждало також сільське господарство: занедбані та заміновані земельні угіддя, втрата ними родючості, зменшення посівних площ та врожайності. До того ж вирощена продукція йшла здебільшого на постачання армії. Війна забрала багато життів як військових, так і цивільних, що зменшило кількість робочої сили, погіршило матеріальний та психічний стан тих, хто зумів вижити в цих жорстоких умовах.

Одразу після закінчення Першої світової війни на колишніх теренах Австро-Угорської імперії постала Західноукраїнська Народна Республіка, до складу якої увійшли заселені українцями землі Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття. 1 листопада 1918 р. проти новоствореної української держави виступила Польща, котру підтримували країни Антанти. Хоча в січні 1919 р. ЗУНР об'єдналась з Українською Народною Республікою, ставши її Західною областю, проте вже до літа Польща розбила Українську Галицьку Армію та встановила повний контроль над Західною Україною. Уряд ЗУНР змушений був виїхати до Відня, де продовжував свою діяльність.

Загалом після закінчення Першої світової війни на теренах Центральної та Східної Європи утворився ряд нових держав, які Я. Грицак та Г. Елей ділять на три групи: до першої входять Чехословаччина та Югославія (багатонаціональні держави із сумнівною історичною легітимністю, що утворились на засадах федерації); до другої вчені відносять Польщу та Румунію та вважають, що саме ці держави найбільше скористались із перекроювання територій післявоєнної Європи; головними жертвами Версальської системи стали Угорщина та Болгарія, які зазнали великих територіальних втрат [1, с. 341]. Західноукраїнські землі в період 1919–1939 рр. перебували під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини. Напередодні Другої світової війни частина Закарпаття на деякий час відійшла від Чехословаччини до Угорщини.

25 червня 1919 р. Антанта визнала за Польщею право тимчасово окупувати Західну Україну. 20 листопада 1919 р. Найвища рада Паризької мирної конференції схвалила проект «Статуту договору між союзними і прийнятими до союзу державами й Польщею в справі Східної Галичини», який надавав Польщі мандат на управління цією територією на 25 років. Статут передба-

чав для Галичини обрання автономного Сейму, власний уряд і рівноправність двох державних мов – польської та рутенської (української). Але через протести польського уряду Статут так і не вийшов за рамки проекту. Разом з тим із березня 1920 р. в офіційному діловодстві був запроваджений термін «Малопольська Виходня», заборонялось вживання назви Західна Україна. Замість етноніму «українець» були введені терміни «русин», «русинський». Також польська влада провела нелегітимний перепис населення Західної України з метою призову українців у 1921 р. до служби у польському війську. Згідно з цим переписом у державі проживало 65% поляків, 16% українців, 10% євреїв, 5% білорусів, 4% німців, а також 1% росіян, чехів, литовців та ін., разом узятих [3, с. 459]. Поляки переважали у центральному регіоні, натомість із наближенням до кордонів їхня частка зменшувалася. А на Поліссі, Волині, у Східній Галичині вони становили меншість населення. Загалом землі, що увійшли до складу Польщі, різьоме відрізнялись у господарському відношенні: західні і південні землі були постачальником хліба і сільськогосподарської продукції для Західної Європи і водночас мали розвинену промисловість (Сілезія), орієнтовану на західні ринки; у центральній частині країни було зосереджено текстильні та машинобудівні підприємства, які раніше працювали на російський ринок; східна частина була переважно відсталим сільськогосподарським краєм з великими соціальними та національними контрастами [3, с. 459–460]. У цих умовах відбулось включення господарства Західної України до загальнопольської економічної системи.

Приєднання територій Західної України до складу Польщі зумовило приплив численних торговельних місій, представників закордонних промислових і транспортних підприємств, різних дипломатичних радників, експертів тощо. Вони ретельно вивчали економіку краю та можливості для майбутніх інвестицій. Найбільший інтерес проявляли до нафтової промисловості, лісового господарства та солевидобутку. Представником іноземного промислового та фінансового капіталу в Польщі виступав «Центральний польський союз гірничої промисловості, торгівлі і фінансів», або ж «Левіафан», який мав своїх представників у Сеймі та Сенаті, а також у промислових і торговельних палатах воєводств.

Тим часом тривало польсько-радянське збройне протистояння, яке завершилось підписанням Ризького мирного договору у

березні 1921 р., що закріпив поділ українських та білоруських земель між Польщею та Радянською Росією. У квітні-травні 1922 р. питання про долю окупованих Польщею українських земель обговорювалось на Генуезькій конференції. Врешті 14 березня 1923 р. на засіданні Ради Послів держав Антанти були визнані фактичні кордони Польщі на сході з умовою надання автономії для Східної Галичини. Таким чином східний кордон Польщі був офіційно затверджений на основі дипломатичних зв'язків та визнання геополітичної доцільності, без проведення референдуму на західноукраїнських землях щодо визначення статусу краю у складі Польщі.

У травні 1923 р. між Народно-демократичною партією (ендеками) та Польським стронніцтвом людовим (П'ястом) був укладений «Пакт Ланцоровського», в якому зазначалось, що «уряд творитимуть виключно поляки, а польський національний характер має бути збережений в державному ладі і самоврядуванні». Таким чином колонізацію та асиміляцію населення «східних кресів» було піднято на рівень державної політики та покладено в основу офіційного курсу польського уряду. Разом з тим дещо різними виявились підходи ендеків та польських промисловців до шляхів економічного розвитку території «східних кресів» та політики уряду у цьому питанні. Одні вважали, що «креси» є польською територією, а тому необхідно забезпечити більш-менш рівномірний розвиток всіх частин Польщі. Відповідно вони обґрунтовували доцільність розміщення у Східній Галичині польських промислових підприємств із метою використання дешевої робочої сили та сировини. При цьому виступали за послаблення позицій українців та євреїв в економіці краю, зокрема в промисловості та торгівлі. Такий підхід до економічної політики польського уряду підтримували здебільшого представники промисловості та сільського господарства, які займались виробництвом у Західній Україні та були безпосередньо зацікавлені в ліквідації конкуренції з боку українського та єврейського капіталу. Другий підхід, який підтримували представники польського та іноземного капіталу, полягав у перетворенні «східних кресів» в аграрно-сировинний додаток до більш розвинених центральних польських земель. Саме останній був покладений в основу урядової економічної політики та прирікав Західну Україну на перетворення на колонію Польщі.

За десятиліття кількість українського міського населення в Західній Україні впала із 26,3% у 1921 р. до 19,4% у 1931 р., тоді як кількість польського міського населення зросла із 32,2 до 42,5% [17, с. 22–23], що наочно свідчить про цілі колоніальної політики польського уряду, зорієнтованої на асиміляцію та витіснення українського етнічного елементу з міст та штучне заселення Східної Галичини вихідцями із центральних воєводств Польщі. Дискримінаційна політика польського уряду щодо західноукраїнських земель також підтверджується тим, що Волинське, Львівське, Станіславське та Тернопільське воєводства разом становили 25% території і 28% населення Польщі, проте на них припадало лише 16,6% промислових підприємств і 9,8% робітників [7, с. 58–59]. При цьому середній показник зайнятого в промисловості населення по країні складав 20,4%, а у західноукраїнських воєводствах він не дотягував навіть до 10% (табл. 1).

Таблиця 1

**Зайнятість населення у промисловості Другої Речі
Посполитої по воєводствах**

Воєводство	Площа тис. км ² (1930)	Населення (тис. осіб) (1931)	Відсоток зайнятих у промисловості на 1000 осіб (1935)
Сілезьке	5,1	1533,5	82,4
м. Варшава	0,14	1179,5	57,2
Лодзинське	20,4	2650,1	48,3
Келецьке	22,2	2671,0	33,6
Краківське	17,6	2300,1	22,3
Познанське	28,1	2339,6	20,7
Поморське	25,7	1884,4	15,6
Варшавське	31,7	2460,9	13,4
Білостоцьке	26,0	1263,3	9,8
Львівське	28,4	3126,3	9,6
Станіславське	16,9	1480,3	6,4
Волинське	35,7	2085,6	5,9
Віленське	29,0	1276,0	5,1
Новогрудське	23,0	1057,2	4,7
Люблінське	26,6	2116,2	4,0
Поліське	36,7	1132,2	3,5
Тернопільське	16,5	1600,4	3,3
Польща загалом	389,7	32107,0	20,4

Джерело: Materiały do badań nad gospodarką Polski. Cz. 1. 1918–1939. Warszawa, 1956. S. 166–172.

На одне західноукраїнське підприємство в середньому припадало 17 робітників, тоді як у Польщі цей показник становив 30 чоловік. За даними польського міністерства праці і відділу громадської опіки, у Львівському, Станіславському і Тернопільському воєводствах у 1929 р. було 5077 промислових підприємств, з них 1699 мали по 4 робітники кожне, 2294 – від 5 до 19 робітників і лише 138 – більше 100 робітників. Із кожним роком кількість підприємств тут зменшувалася. Так, у 1933 р. залишалось лише 84 підприємства, на яких працювало понад 100 осіб.

Закріпленню сировинного спрямування економіки Західної України сприяла також система залізничних тарифів, яка стимулювала вивіз необробленої продукції за межі краю та сприяла завезенню готових товарів, що позбавляло можливості виробляти ті самі товари в Східній Галичині. Отже, тарифна залізнична політика уряду поступово перетворювала Західну Україну на постачальника дешевої сировини та покупця дорогих промислових товарів із центральних районів Польщі.

Політика гальмування економічного розвитку «східних кресів» та перетворення їх на аграрно-сировинний додаток промислових районів центральної та західної Польщі найперше проявилась у тому, що уряд умовно поділив країну на дві господарські частини: до першої входили власне польські землі (Польща «А»), а до другої зараховувались переважно західноукраїнські та західнобілоруські землі (Польща «Б») [2, с. 275]. Підтримку економічного розвитку земель Польщі «А» уряд здійснював через державні замовлення та здешевлення кредитів, тоді як на українських землях кредитування промислових підприємств різко обмежувалось, що позначилось найбільше на діяльності кооперативних установ. Замість австро-німецького капіталу у Галичину почав заходити капітал французький, англійський та американський. Завдяки урядовій політиці зміцнив свої позиції також і польський капітал.

Після Першої світової війни на західноукраїнських землях розпочалась відбудова фабрично-заводської промисловості. Проте цей процес відбувався вкрай мляво, а тому лише в 1928 р. промислове виробництво перевершило рівень 1913 р. Загалом Польща була державою з низьким рівнем капіталізації, а вітчизняні підприємці не розпоряджались значними фінансовими ресурсами, тому кожен наступний уряд дотримувався тієї позиції, що для сприяння розвитку економіки необхідним є заохочення

іноземних інвесторів до здійснення інвестиційної діяльності в Польщі. Цю концепцію підтримували всі уряди, навіть у період кризи.

Повільний економічний розвиток на початку 1920-х років, нестача кваліфікованої робочої сили та дешевих фінансових ресурсів змушувала польські підприємства активно брати позики за кордоном для відбудови повоєнного господарства. Так, впродовж 1924–1937 рр. таким чином було залучено за кордоном довготермінових кредитів на суму майже 3,2 млрд зл. Окрім цього в міжвоєнний період у Польщі діяло 391 акціонерне товариство, що мало іноземні інвестиції. Загальна сума капіталу, інвестованого ними в польську економіку, становила понад 1,3 млрд зл., із яких на господарство Західної України припало близько 370 млн зл., зокрема на такі галузі: нафтовидобувна та нафтопереробна, гірничодобувна, лісова та деревообробна, хімічна, газовидобувна і гасова, електротехнічна та електроенергетична, цукрова, соледобувна, банківська, страхова, тютюнова та інші [9, с. 109–111]. Саме в ці галузі активно надходив іноземний капітал, який проникав різними способами в місцеве виробництво. Однією з них була так звана «система участі», коли дрібний капітал поглинався більш потужним. У Західній Україні створювались спеціальні «товариства для участі», які керували діяльністю концернів. На практиці головне товариство через володіння контрольними пакетами акцій керувало дочірніми товариствами, а ті, своєю чергою, за такою ж схемою – ще меншими. Головне товариство, яке часто знаходилося за кордоном, постачало на дочірні підприємства, або інші залежні від нього фірми сировину та устаткування за завищеними цінами. Таким чином ці підприємства потрапляли в фінансову залежність від материнської компанії. Часто фінансові органи отримували від таких фірм неправдиві баланси, відповідно, стягували з них значно менше податків. Прибуток виводився за кордон, а залишались лише суми, необхідні для продовження функціонування підприємства. Тож головною формою проникнення іноземного капіталу, зокрема американського, англійського, французького, нідерландського, швейцарського, німецького, австрійського та шведського в економіку Західної України стала купівля або обмін акцій вже існуючих підприємств, а не капітальні інвестиції у місцеву промисловість.

За такою схемою відбулось проникнення американського капіталу в нафтову галузь Західної України. Впродовж 1920–

1923 рр. представник американського нафтового тресту «Стандарт ойл оф Нью-Джерсі» Франк Морс вивчав нафтову промисловість Прикарпаття. Переконавшись у перспективності інвестицій він почав вести перемовини із французькими та бельгійськими промисловцями та банкірами про купівлю місцевих нафтових промислів. Франко-американське порозуміння було закріплене договором у 1922 р., що передбачав створення т. зв. «Нафтової Антанти» і франко-бельгійського синдикату, фінансованого американськими банками. Після цього ряд нафтових фірм у Західній Україні був поглинутий французьким концерном «Домброва», який контролювався австрійським «Уніон-банком», тісно пов'язаним із американською групою Моргана. До кінця 1923 р. французький концерн «Домброва» безпосередньо контролював 15 нафтових компаній, що діяли на території Прикарпаття із загальним капіталом 200 млн фр. У власності компанії перебували три нафтопереробні заводи, фабрика бурильних свердловин, 400 кілометрів нафтопроводу та тисячі вагонів-цистерн [10]. Позиції англійських підприємців у нафтовій галузі Галичини були досить скромними, а загальні інвестиції на кінець 1920-х років склали трохи більше 22 млн зл. Англійці мали пакети акцій у товариствах «Нафта», «Мазут», «Петролеум Маттшапі» та деяких інших. Більшість британських інвестицій були пов'язані з групою «Ройал Датч Шелл».

У середині 1920-х років компанія «Домброва» провела обмін акціями з американськими фірмами «Бр. Нобель» і «Вакуум ойл К°» – філіалом нью-йоркської компанії «Соконі Вакуум ойл Компані» на Прикарпатті. Згодом фірма «Соконі Вакум ойл К°» викупила пакет акцій фірми «Олей скальний». В 1927 р. фірма «Бр. Нобель» перейшла у власність компанії «Стандарт Ойл оф Нью-Джерсі» та стала називатись «Стандарт-Нобель». Таким чином американські інвестори шляхом «системи участі» або збільшення капіталів отримали домінуючі позиції в нафтовій галузі Східної Галичини. До того ж товариства «Вакуум ойл К°» і «Стандарт-Нобель» мали розгалужену мережу магазинів та бензозаправок, потужний автомобільний та річковий транспорт. До середини 1930-х років вони контролювали споживання майже 55% нафтопродуктів у Польщі [19, с. 49]. У 1936 р. інвестиції американських компаній у нафтову галузь Прикарпаття становили більше 64 млн зл., з яких на товариство «Вакуум ойл К°» припадало коло 25 млн зл. [11]. За підрахунками К. Коберського у розви-

ток нафтової промисловості Західної України загалом було вкладено майже 235 млн зл., з яких на іноземні інвестиції припало 71,5%. Вони поділялись на французькі (77%), американські (16,7%) та дрібніші частки, які надійшли від інвесторів з Австрії, Нідерландів, Бельгії й Англії [6, с. 56–58].

Нафтопереробні заводи Східної Галичини виробляли продукцію як для внутрішнього (46%), так і для зовнішнього ринків (54%). Попит на внутрішньому ринку був вкрай нестабільним, тому доводилось нарощувати вивіз вуглеводнів. Найбільше експортували до Німеччини, Австрії та Чехословаччини. В 1930-х роках галицька нафта через порт Гданська вийшла на нові ринки в скандинавських і балтійських країнах. У дещо менших обсягах нафта вивозилась до Франції, Данії, Італії та Югославії. Головними конкурентами на цих ринках були постачальники із США, СРСР та Румунії. Власне саме експорт нафти й нафтопродуктів, калійної солі, а також продукції скотарства й лісової промисловості визначали торговельний баланс Західної України в міжвоєнний період [6, с. 61-62].

Польща була чи не єдиною країною, котра маючи власну нафтову промисловість, користувалася бензиново-спиртовими сумішами. Також нафтопродукти конкурували із продуктом фабрикації коксу – бензолом, який не обкладався споживчим податком, тоді як із реалізації кожних 100 кг бензину стягувалось 15,4 зл. податків. Світова економічна криза кінця 1920–1930-х років зумовила зменшення внутрішнього попиту на нафтопродукти. В 1931 р. у Польщі продали їх 344,9 тис. т, тоді як у 1930 р. – 392,2 тис. т. Стан справ дещо поліпшився аж у 1935 р., коли на 4% зросло споживання нафтопродуктів, але нафтопереробні заводи не змогли компенсувати постійні зниження цін. Водночас зменшувалось видобування нафти в Східній Галичині, бо покупці очікували ще більшого здешевлення (рис. 1.).

Істотне падіння доходів від експорту змушувало НПЗ нагромаджувати великі запаси нафтопродуктів на складах. У 1932 р. низька платоспроможність населення стала причиною зменшення внутрішнього попиту. НПЗ змушені були скоротити виробництво й форсувати експорт за будь-яку ціну, щоб вивільнити склади від нафтопродуктів, вироблених в минулі роки. До середини 1930-х років польський експорт нафтопродуктів загалом продовжував скорочуватися й залишався дефіцитним. Конкуренція на європейських ринках зростала, бо держави прагнули самодостат-

ності і поліпшення торговельного й платіжного балансів, а тому запроваджували все більші валютні обмеження, підвищували мита та прагнули диверсифікувати джерела імпорту. Окрім цього розвиток нафтопереробної промисловості Галичини гальмувала відсутність належної організації та координації в галузі, проблеми з її транспортуванням, непрозоре ціноутворення й надмірне оподаткування. Наприкінці 1939 р. у Галичині була встановлена радянська влада, а нафтогазову промисловість було націоналізовано. Замість сотень фірм було створено п'ять великих промислів, що разом з озокеритовими шахтами ввійшли до тресту «Укрнафтовидобуток».

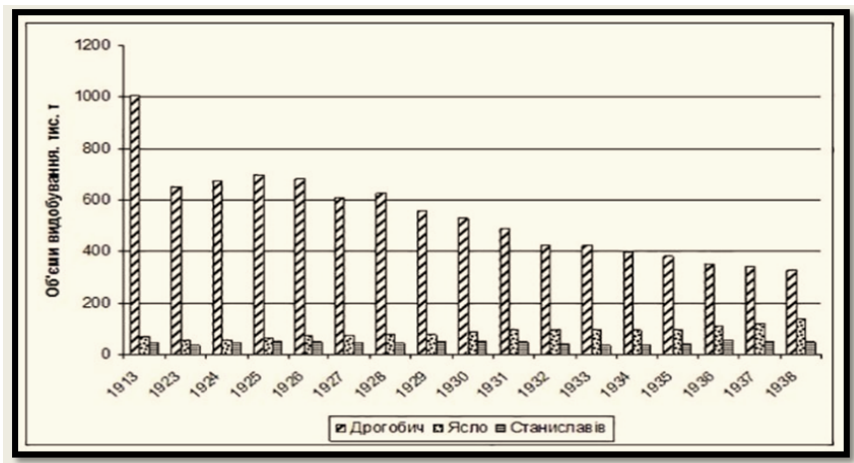

Рис. 1. Видобування нафти у Східній Галичині у 1913–1938 рр.

Джерело: Масик Р. Нафтопереробна промисловість в Східній Галичині у міжвоєнний період. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2017. № 3. С. 241–244.

Окрім нафти на Прикарпатті видобували також озокерит, кам'яну та калійну сіль, природний газ, цинк, олово, сірку, срібло та інші корисні копалини. Загалом західноукраїнська буровугільна галузь розвивалась не так потужно, як нафтовидобувна промисловість. Вона слабо впливала на економічний розвиток держави, мала лише статус місцевої промисловості. Галицьке вугілля використовувалось частково для потреб промисловості, частково для побутового споживання населення, а також в невеликих об-

сягах йшло на продаж як на внутрішній польський ринок, так і на експорт, зокрема до Австрії та Росії.

Зважаючи на добру сировинну базу та дешеву робочу силу, на початку 1920-х років почало активно розвиватись сірникове виробництво. Так, наприкінці 1923 р. на сірниковий ринок Польщі вирішив зайти американо-шведський трест «Свенска-Тендстикс-Активболагет», який викупив 45 відсотків акцій «Польського товариства по виробництву сірників» та західноукраїнської фірми «Ватра» у Стрию, а також фабрики «Пломик», «Блоне», «Мщонів», «Брати Ставровски» та «Іскра». На кінець 1924 р. сірниковий концерн Івара Крейгера «Інтернаціональ матч Корпорейшен», до якого входив трест «Свенска-Тендстикс-Активболагет», вже контролював 90% всього виробництва сірників у Польщі. У 1925 р. уряд задля отримання 6 млн дол. кредиту надав в оренду концерну І. Крейгера все сірникове виробництво у країні на двадцять років, до того ж заборонив імпорт сірників та встановив високі податки на виробництво запальничок. Через скрутне фінансове становище уряд в 1930 р. продовжив до сорока років сірникову концесію, за що отримав кредит на суму 32,4 млн дол. [16, с. 112]. Компанія звільнялась від обов'язку експортувати свою продукцію, до того ж уряд дозволив підвищити ціни на сірники із 7 до 10 грошів за коробку. Діяльність компанії не обмежувалась лише сірниковим виробництвом. Упродовж 1930-х років був заснований ряд акціонерних товариств, пов'язаних комерційними угодами із американо-шведським концерном. Для доставки сировини було утворене товариство «Трак» з капіталом 250 тис. зл.; для виробництва дерев'яної частини сірників засноване товариство «Пшемисл осиковий» з капіталом 100 тис. зл.; для отримання хлористого калію та інших хімічних елементів, які використовувались під час виробництва сірників, було створене товариство «Радоха»; для спорудження різних виробничих об'єктів засноване товариство «Орига» з капіталом 50 тис. зл.; для організації постачання всіх підприємств концерну сировиною та обладнанням засноване акціонерне товариство під назвою «Інвестиція» з капіталом 250 тис. зл. Чистий прибуток сірникового концерну у Польщі та Західній Україні за 15 років склав понад 220 млн зл. [9, с. 34].

На теренах Західної України діяло близько двох сотень підприємств лісопильної та деревообробної промисловості, з яких 16 були акціонерними, зокрема такі: «Ойкос», «Форестина»,

«Фореста», «Бр. Гредель», «Перкінс», «Пиляк», «Латориця», «Сольва», «Кронбергер», «Ріхард Фреєр і Компанія», «Кумакер» тощо. Більшість із них мали австрійських, американських та англійських власників. Загальний акціонерний капітал 16 товариств становив понад 7 млн зл., з яких більше 5 млн зл. були закордонними інвестиціями. Найцінніші породи із закарпатських лісів вивозили на переробку на чеські підприємства, а також до Угорщини, Австрії, Німеччини й інших європейських країн [2, с. 307–308]. Саме в промисловість, пов'язану із заготівлею та переробкою деревини, надійшло найбільше іноземних інвестицій в міжвоєнний час (табл. 2).

Таблиця 2

Частка іноземних капіталів в акціонерних товариствах у Польщі в 1928 та 1937 роках по галузях промисловості

Галузь промисловості	1928 р. (у %)	1937 р. (у %)
Видобувна	35	25
Металургійна	54	43
Хімічна	42	29
Текстильна	41	30
Лісова	71	58
Харчова	57	23
Промисловість загалом	44	29

Джерело: Gradowski R. Polska 1918–1939. Warszawa, 1959. S. 118.

Провідною галуззю господарства Буковини та Закарпаття в міжвоєнний період було лісове господарство. Так, на Закарпатті провідні позиції в деревообробній промисловості займали французькі підприємці. Вони контролювали акціонерне товариство «Бантлинові хімічні фабрики» в Перегинську (займалось сухою дистиляцією дерева), акціонерне товариство «Шоліва» у Сваляві та «Клотільда» у Великому Бочкові. Проте на початку 1930-х років через погіршення економічних відносин між Польщею та Францією позиції французьких підприємців в лісопильній та деревообробній галузі значно ослабли, а їхнє місце зайняв англійський капітал. Основними імпортерами деревообробної промисловості Східної Галичини були Англія та Нідерланди.

Так, щороку із Західної України вивозилось майже 100 тис. кубічних метрів лісу та фанери [14]. Разом з тим, готова продукція вивозилась у малих обсягах, а основу експорту становив необроблений ліс. Для прикладу, в 1930 р. необробленої деревини було вивезено на суму 148 млн зл., а обробленої – лише на

45 млн; в 1932 р. відповідно на 120 і 23; в 1936 р. – на 125 і 34 млн зл. [14]. У 1931 р. англійські банки профінансували утворення «Міжнародного об'єднання лісової промисловості». Цей картель значно зміцнив позиції англійців у західноукраїнському лісопильному господарстві.

Схожа ситуація була й у парафіновій промисловості. Американські фірми викупили більшість акцій місцевих підприємств, які виробляли свічки. Після цього у 1934 р. було створене об'єднання із продажу свічок, домінуючі позиції в якому зайняла фірма «Вакуум ойл К°». Синдикат шляхом недобросовісної діяльності через позбавлення сировини, робочої сили, демпінгу і т. д. призвів до закриття своїх конкурентів. Через зв'язки фірми «Вакуум ойл К°» із посадовцями промислового відділу Варшавського воєводства синдикат отримав сприяння у збуті своєї продукції, а також домогся підняття цін на парафін, що зумовило зростання вартості свічок із 1,35 до 1,8 зл. за кг.

Терени Прикарпаття були багаті також на якісний природний газ, який містив 97–98% метану. Проте ця галузь розвивалася досить повільно, бо перешкоджали власники польських вугільних концернів. Мережа газопроводу лишалась малою, а найбільша лінія Дашава – Львів, протяжністю 68 км, була прокладена лише в 1929 р. У 1933 р. компанія «Стандарт-Нобель» викупила контрольний пакет акцій фірми «Міжнародні газопроводи», яка забезпечувала постачання газу до міст Галичини. У 1936 р. у всій Польщі споживалось 160 млн м³ газу, з яких на Західну Україну припадало лише 17 млн м³, або ж 11%. Споживання газу постійно зменшувалось через зростання цін. У 1920-х роках компанії «Стандарт-Нобель», «Малопольська» та «Галиція», які займали домінуючі позиції у видобутку газу, почали з нього виробляти газолін, який застосовувався в нагрівальних приладах, а також для карбюрування повітря і світильного газу. Наприкінці 1930-х років загалом було вироблено 40728 т газоліну [18, с. 41].

Розвиток енергетики на західноукраїнських землях відбувався вкрай повільно у порівнянні з центральними польськими областями. Так, у 1925 р. у Галичині на душу населення вироблялось лише 2 кВт/год електроенергії на рік, тоді як у Польщі в середньому цей показник становив 62 кВт/год. У 1937 р. ця диспропорція все ще зберігалась: 15 і 104 кВт/год відповідно [9, с. 69]. У 1938 р. в Західній Україні працювало лише 210 дрібних електростанцій, а їх потужність становила 3% від загальнополь-

ських обсягів виробництва електроенергії. Переважна більшість електростанцій в Західній Україні належала французькому капіталу, трохи слабші позиції мали англійські, німецькі та австрійські інвестори. Разом з тим, спроба американського підприємця А. Гаррімана домовитись із польською владою та отримати концесію на електрифікацію Польщі строком на шістьдесят років зазнала невдачі через спротив англо-франко-бельгійського електричного концерну «Сила і світло», очільники якого мали потужні зв'язки у владних колах та організували цілу медійну кампанію із критикою американського концерну Гаррімана.

Міцними були позиції англійських підприємців у цукровій промисловості Західної України, яка складалась із семи заводів. Британці прагнули зайняти монопольні позиції у галузі та сприяли утворенню в середині 1920-х років картелю «Союз цукрових заводів Галичини» із центром у Львові. Він об'єднав заводи у Ходорові (з капіталом 10 млн зл. та потужністю 7500 т на рік), Пжеворську (5,5 млн зл., 7600 т), у Хибі та три невеликі заводи на Волині. Загалом підприємства картелю виробляли 26 тис. т цукру, тоді як у всій Західній Україні виробництво цукру складало 36 тис. т [12]. На підприємствах «Союзу цукрових заводів Галичини» обмежувались обсяги виробництва для створення штучного дефіциту продукції, що в результаті призводило до підвищення цін на цукор. Так, у 1928–1929 роках заводи картелю виробили лише трохи більше 13 тис. т, тоді як промислові потужності дозволяли продукувати близько 32 тис. т [13].

Після Першої світової війни німецькі підприємці були витіснені із нафтової та лісової промисловості Західної України, а також втратили свої передвоєнні позиції у сфері фінансів. Разом з тим німецький капітал продовжував діяти у цементній промисловості, деяких підприємствах сільськогосподарського машинобудування та в харчовій промисловості, особливо у сфері виробництва пива. На теренах Західної України працювало 41 пивоварне підприємство, з яких 29 були об'єднані в картель «Товариство пивоварних заводів» [9, с. 91–92]. Мажоритарний пакет акцій картелю контролювався власне німецькими банками.

Бельгійські капітали в економіці Західної України насамперед були спрямовані в хімічну, електротехнічну, електроенергетичну, цементну, скляну та соледобувну промисловість. Упродовж 1920–1930-х років загальний обсяг бельгійських інвестицій склав понад 200 млн зл. [9, с. 93]. Значні бельгійські капіталовкла-

дення у виробництво штучних добрив привели до утворення картелю «Союз суперфосфатної промисловості», який об'єднав 11 з 14 діючих підприємств краю. Наприкінці 1920-х років бельгійському капіталу вдалось сконцентрувати 98% виробництва скла, об'єднавши 15 заводів у картель, який фінансувався концерном «Сольвей» та «Банком дисконтним» у Варшаві. Концерн «Сольвей» активно діяв також у цементній промисловості. У 1930 р. 12 із 16 діючих на Західній Україні підприємств були об'єднані в картель «Союз польських фабрик цементних Портланд». Об'єднання контролювало 90% виробництва, що складало 1,1 млн т. На початку 1930-х років до картелю приєдналось акціонерне товариство «Волинь», що мало заводи у Здолбунові та Миколаєві. Таким чином цементна галузь Західної України опинилась майже під повним контролем бельгійського концерну «Сольвей». Це об'єднання також активно інвестувало в соледобувну галузь. Наприкінці 1920-х років концерн контролював близько 16% видобутку солі в Західній Україні, що давало йому змогу впливати на деякі підприємства хімічної промисловості. Концерн «Сольвей» був пов'язаний з німецьким об'єднанням «А.Г. Фарбеніндустрі» та американським трестом Дюпона.

У 1935 р. частка іноземного капіталу в акціонерних товариствах порівняно з 1929 р. зросла із 33% до 44%. Найбільшу частку іноземний капітал мав у нафтовій промисловості (87% акцій), електростанціях, газових підприємствах і водокачках (81%), гірничо-металургійній промисловості (71%), хімічній 60% [15, с. 120]. У середині 1930-х років частка французького, американського, бельгійського, англійського та німецького капіталу становила понад дві третини всього іноземного капіталу, тоді як частка інвестицій з Австрії, Нідерландів, Швеції, Швейцарії та Чехословаччини – менше третини [16, с. 98]. Закордонні інвестиції надходили у польську промисловість здебільшого в період фінансової стабілізації та вигідної економічної кон'юнктури.

Також були досить великими обсяги отриманих із-за кордону кредитів. Станом на 1938 р. зовнішні запозичення Польщі становили понад 2,5 млрд зл. Так, США надали позик Польщі на 1098 млн зл., Франція – на 366 млн зл., Англія – на 116 млн зл. Решта країн надали кредитів на дещо менші суми. В перерахунку на одного мешканця було отримано позик на 72 зл., або ж близько 14 дол. [15, с. 272].

Попри активну участь іноземного капіталу в розвитку економіки Західної України, уряд Ю. Пілсудського прагнув насамперед створити сприятливі умови для поживлення суспільно-господарської діяльності польських промисловців на теренах Східної Галичини. Задля цього на початку 1930-х років урядом було ухвалене рішення «охопити Східну Галичину державним господарським планом у ширших, ніж до того, розмірах» [8, с. 156]. Попри прийняття такого важливого рішення, що начебто мало сприяти органічному розвитку всіх польських земель, насправді уряд виступив не за економічний розвиток України загалом, а за зміцнення там економічних позицій польських ділових кіл через систему державних позик і капіталовкладень. В інвестиційній політиці уряд керувався такими міркуваннями: капіталовкладення повинні сприяти економічному розвитку найважливіших у політичному та стратегічному відношенні районів Західної України, які мали бути якнайшвидше колонізовані. Зокрема, мова йшла про першочергову необхідність поширення польського управління на такі лінії: Перемишль – Львів – Тернопіль – Заліщики; Львів – нафтовий басейн – Турка; Станіслав – Тлумач – Ворохта. Також інвестиційна політика уряду мала забезпечити польським промисловцям домінуюче становище у ключових галузях промисловості Західної України, зокрема в гірничій та металургійній. Для цього був створений спеціальний державний фонд – «Fundus kresowy», що надавав польським підприємствам пільгові позики. Так, на розвідку природних копалин Західної України уряд виділив впродовж 1936–1938 рр. більше 1 млн зл. [8, с. 156–157]. До вже згаданих економічних привілеїв польського капіталу на українських землях уряд своєю постановою зобов'язав всі свої замовлення на придбання промислових товарів та проведення будівельних робіт давати лише польським підприємствам, а Міністерству промисловості та торгівлі проводити реалізацію промислових товарів та території Західної України лише через місцевих польських купців. Право перепродажу імпортованих товарів на «східних кресах» теж надавалося лише польським купцям.

Особам непопольської національності було досить проблематично влаштуватися на державну роботу. Віддавалась перевага тим національностям, які були лояльні до Польської держави. У містах переважало польське та єврейське населення, а у селах – українське. Більшість міського польського населення працювало в органах адміністрації, місцевого самоврядування, промислових

підприємствах, транспорті, навчальних закладах. Труднощі з працевлаштуванням на державну службу для осіб непопольської національності призвели до значного збільшення їх числа у вільних професіях, торгівлі та ремеслі, що зумовило витіснення з цих галузей польського населення. Найбільше українських ремісників було в будівельній, деревообробній, металообробній, шкіряній галузях. Єврейські ремісники здебільшого працювали в текстильній та харчовій галузях й у сфері побутових послуг. У дрібній торгівлі також домінували євреї та українці.

Міністерство промисловості і торгівлі всіляко перешкоджало відкриттю господарських організацій українцям і євреям, зокрема, штучно обмежувало коло претендентів на набуття промислових ліцензій, забороняло продавати підприємцям непопольської національності важливі види сировини (залізо, вугілля, нафту тощо). Тож уряд виступав не за економічний розвиток Західної України, а за зміцнення там господарських позицій польських промисловців та комерсантів. Досить обтяжливими для місцевого українського населення були численні податки, збори, повинності, зокрема з ремонту та будівництва мостів та шляхів. Окрім поземельного податку існували ще державний, дорожній, шкільний, за коня, за пасіку, за собаку і т. п. На додачу до перелічених стягувались ще й місцеві податки у межах 15–20% доходної частини родинного бюджету.

Попри жорсткий економічний тиск з боку польської влади на західноукраїнських землях активно розвивався кооперативний рух, який об'єднував селян-виробників і торговельні організації. Кількість кооперативних організацій у Східній Галичині невпинно зростала: із 580 у 1921 р. до майже 4000 в 1939 р. Працювали також українські банки, страхові й акціонерні товариства тощо. Чимало зусиль до організації та поширення кооперативного руху на західноукраїнських землях докладали греко-католицьке духовенство. Разом з тим кооперативний рух не здатен був вирішити численні соціальні й економічні проблеми краю.

Дискримінаційна політика уряду призвела до того, що в промисловому секторі Західної України були задіяні лише 5% робітників-українців (коло 10 тис. осіб), натомість коло 90% населення було зайняте в аграрному секторі. Понад половина землі перебувала в руках 4330 великих власників, решта – у 878 тис. дрібних господарств, з яких 260 тис. не мали навіть одного гектара землі [5, с. 216]. Такий поділ землі був пережитком

феодално-шляхетської доби. Парцеляція великої власності не вирішила проблеми, адже на виокремлені землі заселялись здебільшого поляки. Це зумовило аграрне перенаселення краю, що проявилось в штучному зростанні цін на землю, зниженні вартості аграрної продукції та зменшенні заробітної плати сільськогосподарських робітників. Соціальне напруження часто переростало у відкриті страйки, яких впродовж другої половини 1930-х років відбулось понад тисяча.

Сукупним наслідком економічних, соціальних та політичних проблем міжвоєнного періоду стала друга хвиля української еміграції, яка тривала аж до 1939 р. Через встановлення низки обмежень на в'їзд до США найбільше українців у міжвоєнний період переселялись до Канади (понад 100 тис. осіб). За статистичними підрахунками основну масу емігрантів склали вихідці зі Східної Галичини, на другому місці – з Волині та Західного Полісся, потім – із Закарпаття і найменше – з Буковини. Практично не було виїзду з території радянської України. Одночасно продовжувалась еміграція і до країн Латинської Америки, зокрема до Аргентини, Бразилії, Парагваю, Уругваю тощо. Хоч селяни і робітники домінували, проте другий потік переселенців був також представлений політичними емігрантами та учасниками війни за незалежність 1917–1921 рр. Отже, у другій хвилі еміграції були вояки і старшини української армії, державні службовці, вчителі, науковці, представники інтелігенції, промисловці, люди вільних професій, великі та середні землевласники і члени їх родин, торговці, священнослужителі та підприємці, тобто найбільш освічені та активні мешканці краю.

Політика Польщі була спрямована на зміцнення економічного і суспільного становища польського елемента на західноукраїнських територіях. Одним з напрямів втілення цього задуму було активне сприяння і пропаганда переселення українців. При цьому уряд створював бар'єри для виїзду українців на сезонні роботи до Європи. Така сезонна трудова міграція відбувалась здебільшого на підставі міждержавних угод.

Висновки. Після Першої світової війни відновлення міжнародних економічних зв'язків відбувалось в умовах перебування українських земель у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії. Політика цих держав була спрямована на зміцнення позицій іноземних компаній в господарстві Західної України. Попри активну участь іноземного капіталу в розвитку західноукраїнської еконо-

міки, польський уряд насамперед прагнув створити сприятливі умови для пожвавлення господарської діяльності польських промисловців у «східних кресах». В інвестиційній політиці уряд виходив з того, що міжнародні економічні зв'язки повинні сприяти економічному розвитку найважливіших в політичному та стратегічному відношенні районів Західної України, які мали стратегічний інтерес для центральної влади.

У міжвоєнний період розвиток міжнародних економічних зв'язків Західної України відбувався у формі імпорту капіталів, експорту товарів та міграції робочої сили. Головними формами проникнення іноземного капіталу, зокрема американського, англійського, бельгійського, французького, німецького, нідерландського та австрійського, в економіку Західної України стали купівля місцевих підприємств, або ж придбання частини акцій вже діючих товариств, а не капітальні інвестиції у розвиток нових виробництв. Це свідчило про спекулятивний характер інвестицій, які базувались на політичних домовленостях, носили компрадорський характер, не орієнтувались на довготермінові плани розвитку економіки Західної України.

Відсутність суб'єктності у формуванні господарської політики Західної України призвело до того, що напрямки розвитку місцевої економіки здебільшого визначались інтересами великої фабричної промисловості країн, до складу яких входили західноукраїнські землі в міжвоєнний період. Попри це, місцеве господарство поволі інтегрувалось у світовий товарний обіг, зменшувались його патріархальні особливості, удосконалювались методи, засоби і форми виробництва, відкривались нові ринки збуту місцевої продукції.

Економічна політика була нерозривно пов'язана з національною. Нерідко економічні заходи були підпорядковані саме етнополітичним завданням. Дискримінація за регіональною і національною ознакою свідчить про колоніальний характер економічної політики стосовно західноукраїнських земель в міжвоєнний період. Попри непомірний політичний та економічний тиск набув поширення кооперативний рух. Позитивну динаміку демонстрували окремі галузі харчової промисловості, які безпосередньо залежали від аграрного сектору.

1. Грицак Я.Й. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.

2. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В.М. Литвин (голова), Г.В. Боряк, В.М. Геєць та ін.; відп. ред. В.А. Смолій]; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
3. Зашкільняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 752 с.
4. Клапчук В.М. Руйнівний вплив Першої світової війни на соціально-економічний стан центрального Передкарпаття. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. № 18. С. 131–139.
5. Клапчук В.М. Особливості функціонування господарки Галичини у міжвоєнний період. *Проект «Україна». Галичина та Волинь у складі міжвоєнної Польщі* / В. Вісин, Р. Голик, В. Голубко та ін.; авт.-упоряд. М.Р. Литвин. Харків: Фоліо, 2017. С. 195–225.
6. Коберський К. Україна в світовому господарстві. Прага: Українська стрілецька громада, 1933. 97 с.
7. Ковальчак Г.І. Становище фабрично-заводської промисловості Східної Галичини у 20–30-х роках ХХ ст. *З історії західноукраїнських земель*. Київ: Наук. думка, 1963. С. 57–64.
8. Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920–1939). Київ: Вид-во «Наук. думка», 1985. 271 с.
9. Хонігсман Я.С. Цього не можна забути: економіка Західної України під гнітом іноземного капіталу (1918–1939). Львів: Вид-во «Каменярь», 1964. 118 с.
10. ЦДІАЛ України. Ф. 254. Оп. 1. Спр. 510. Арк. 36.
11. ЦДІАЛ України. Ф. 283 (Синдикат нафтової промисловості). Оп. 1. Спр. 16. Арк. 7.
12. ЦДІАЛ України. Ф. 290 (Банк цукрової промисловості. Акціонерне товариство у м. Познані. Львівське відділення). Спр. 35. Арк. 112.
13. ЦДІАЛ України. Ф. 290 (Банк цукрової промисловості. Акціонерне товариство у м. Познані. Львівське відділення). Спр. 1167. Арк. 2, 3, 9, 10.
14. ЦДІАЛ України. Ф. 298 (Акціонерне товариство деревообробної промисловості «Ојкос»). Спр. 3638. Арк. 2; Спр. 2795. Арк. 59.
15. Jezierski A., Leszczyńska C. Historia gospodarcza Polski. Warszawa: Key Text, 1999. 560 s.
16. Landau Z. Polske zagraniczne pożyczki państwowe (1918–1926). Warszawa: Książka i Wiedza, 1961. 299 s.
17. Mały rocznik statystyczny. Warszawa, 1939. 424 s.
18. Polski przemysł naftowy. Lwów: Krajowe towarzystwo naftowe, 1934. 49 s.
19. Z dyskusji nad kodyfikacją prawa naftowego. *Nafta*. 1930. № 2 (luty). S. 47–52.

References

1. Hrytsak, Ya.I. (2019). Essay on the history of Ukraine. Formation of the modern Ukrainian nation of the XIX-XX centuries. Kyiv: Yakaboo Publishing [in Ukrainian].

2. Economic History of Ukraine: Historical and Economic Research: in 2 v. (2011) / [red. rada: V.M. Lytvyn (golova), G.V. Boryak, V.M. Heyets ta in.; vidp. red. V.A. Smolij]; NAN Ukrayiny, In-t istorii Ukrayiny. Vol. 2. Kyiv: Nika-Centr [in Ukrainian].
3. Zashkilniak, L.O., Krykun, M.H. (2002). History of Poland: From ancient times to the present day. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv [in Ukrainian].
4. Klapchuk, V.M. (2009). The destructive impact of the World War I on the socio-economic status of the central Carpathian region. *Ukrayina: kulturna spadshhyna, nacionalna svidomist, derzhavnist - Ukraine: cultural heritage, national identity, statehood*, 18, 131-139 [in Ukrainian].
5. Klapchuk, V.M. (2017). The features of functioning of the economy of Galicia in the interwar period. In: *Project "Ukraine". Galicia and Volhynia as part of interwar Poland* / V. Visyn, R. Holyk, V. Holubko ta in.; avt.-upor. M.R. Lytvyn. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
6. Kobersky, K. (1933). Ukraine in the World Economy. Prague: Ukrainska striletska hromada [in Ukrainian].
7. Kovalchak, H.I. (1963). The situation of the factory industry of Eastern Galicia in the 20-30's of XX century. In: *From the history of Western Ukrainian lands* (pp. 57-64). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
8. Slyvka, Yu. (1985). Western Ukraine in the reactionary politics of the Polish and Ukrainian bourgeoisies (1920-1939). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
9. Khonihsman, Ya.S. (1964). This cannot be forgotten: the economy of Western Ukraine under the oppression of foreign capital (1918-1939). Lviv: Vyd. "Kameniar" [in Ukrainian].
10. TsDIAL Ukrayiny. F. 254. Op. 1. Spr. 510. Ark. 36 [in Ukrainian].
11. TsDIAL Ukrayiny. F. 283 (Syndykat naftovoi promyslovosti). Op. 1. Spr. 16. Ark. 7 [in Ukrainian].
12. TsDIAL Ukrayiny. F. 290 (Bank tsukrovoi promyslovosti. Aktsionerne tovarystvo u m. Poznani. L'vivs'ke viddilennia). Spr. 35. Ark. 112 [in Ukrainian].
13. TsDIAL Ukrayiny. F. 290 (Bank tsukrovoi promyslovosti. Aktsionerne tovarystvo u m. Poznani. L'vivs'ke viddilennia). Spr. 1167. Ark. 2, 3, 9, 10 [in Ukrainian].
14. TsDIAL Ukrayiny. F. 298 (Aktsionerne tovarystvo derevoobrobnoi promyslovosti "Ojkos"). Spr. 3638. Ark. 2; Spr. 2795. Ark. 59 [in Ukrainian].
15. Jezierski, A., Leszczyńska, C. (1999). Historia gospodarcza Polski. Warszawa: Key Text [in Polish].
16. Landau, Z. (1961). Polske zagraniczne pożyczki państwowe (1918-1926). Warszawa: Książka i Wiedza [in Polish].
17. Mały rocznik statystyczny (1939). Warszawa [in Polish].
18. Polski przemysł naftowy (1934). Lwów: Krajowe towarzystwo naftowe [in Polish].
19. Z dyskusji nad kodyfikacją prawa naftowego (1930). *Nafta*, 2 (luty), 47-52 [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 29 січня 2020 р.